

DOOR SCHAKE- LAAR

VAN MEER NAAR MINDER

Twintig jaar geleden werd Gerard Keurentjes er zich van bewust dat de landbouw niet op de goede weg zat. De directe aanleiding was een lezing over het 'koolstofdenken', hierdoor kreeg hij de natuurlijke kringloop voorgoed in het vizier. Inmiddels boert hij biologisch dynamisch, met graaskippen en bijen. En experimenteert hij met agroforestry.

TEKST JANNEKE VAN DER VELDE & BERNARD FABER | FOTO'S JAAP VAN WESTERING

Een tweede sleutelmoment volgde een paar jaar later toen hij zijn koeien een microbioticumkuur gaf. Hierdoor vroeg hij zich af of antibiotica wel de juiste weg is. Door het feit dat aspirine ontwikkeld is uit de wilg werd Gerard zich ook bewust van het belang van bomen. Inmiddels is hij al 18 jaar antibiotica vrij en bezig met agroforestry. Het frustriert Gerard dat er geen erkenning is voor de boeren die laten zien dat het anders kan. Hij pleit ervoor om prak-

tijk te laten spreken en spreekt over het belang van snappen wat je doet. Het kan namelijk zo mooi met de natuur. Deze manier van werken heeft opgeleverd dat hij minder koeien is gaan melken met hetzelfde inkomen en in samenwerking met de natuur.

Hij is op deze boerderij geboren. "Ik ben er zo ingerold. Op mijn 20e ben ik in maatschap gegaan, nadat ik zeven weken naar Nieuw-Zeeland geweest ben. Het was toen een bedrijf met 75 melkkoeien, 35 ha

grond en met verhuur van aardappelland, tulpen en lelies."

Over zijn visie vertelt hij: "Mijn visie is de natuurlijke kringloop in balans brengen. Dat is werken met de natuur en het optimaal benutten van de seizoenen. Met balans bedoel ik genoeg koeien hebben om jezelf te kunnen voorzien met ruwvoer. In een droge zomer zie je dan wel dat de productie wat zakt, maar dat accepteer je zolang de balans maar kan blijven. In een ander jaar kun je dan misschien wat meer.

Onze visie is de natuurlijke kringloop in balans brengen.

**FAMILIE KEURENTJES - DE WEG VAN
REGULIER NAAR BIO, NAAR BIODYNAMISCH,
IS VOOR ELKE BOER WEER ANDERS**

BEDRIJFSGEGEVENS

**Biologisch dynamische melkveehouderij
Keurentjes**

Areaal: 55ha - Mengeling van zand, veen, zavel

Veestapel: 55 Fries-Hollandse melkkoeien, 32 stuks jongvee, 5 ossen, en 60 kippen

Weidegang: 5400 uur

Productie: ± 5750 l melk/koe, 55 eieren/dag, vlees 10 dieren, honing

Overige activiteiten: Excursies, Bed en Brochje, en het begeleiden van een collega veehouder

Bijzonderheden: Samenwerking met De Zaderij. Voorjaarsafkalvende veestapel. Eigen kalfjes blijven de volledige zoogperiode (3mnd buiten) bij een (pleeg)koe. Imker op bedrijf. Plasdras. Dit voorjaar; aanplant 2000 bomen en struiken.

Bijzondere Canadese stal

Plasdras

Foto Floor Hulsebosch

Foto Peter Takens

Koelen tussen de voederbomen

De Fries-Hollandse kudde

Deze visie is eigenlijk twintig jaar geleden ontstaan na een lezing van Jan van de Kroon, oprichter van de Vereniging tot Behoud van Boer en Milieu. Hij vertelde dat we niet op de goede weg zaten met de landbouw en introduceerde het koolstof denken. Hij kon dat goed scheikundig uitleggen. In de bodem en in processen van benutting van mineralen waardoor er een gezonder gewas kan groeien, wat weer goed is voor de koeien. De natuurlijke kringloop had ik toen dus al in het vizier. Ik vond Jan een levende profeet. Hij heeft mij echt getriggerd en daardoor ben ik gelijk lid geworden van de VBBM.”

VAN START TOT NU IN STAPPEN

- 1 Land van burens aankopen (1993)**
“Omdat de buurman verhuisde kwam er de mogelijkheid om 20 ha land te kopen, dat is uniek hier in de Noord-oostpolder.”
- 2 Lezing Jan van de Kroon over koolstofboeren (1999)**
- 3 Antibiotica vrij (2001)**
“We hadden destijds veel last van uierontsteking. Elke keer als ik in de melkput stond maakte ik me zorgen over welke koe er nu weer verkeerd zou zijn. Daarnaast vroeg ik me af of de behandelingen wel werkten. Via via kwam Henk Koopman op ons pad. Door hem zijn we toen met microbicum begonnen, een achttal kruiden op alcoholbasis. Onze koeien kregen allemaal een kuur, wat binnen een maand tijd resulteerde in een celgetal van rond de 400 naar 150.”

- 4 Netwerk antibiotica vrij opgericht (2006)**
- 5 Netwerk antibiotica vrij gestopt (2007)**
“Na een jaar zijn we weer gestopt met het netwerk omdat er totaal geen erkenning was. Boeren die laten zien dat het zonder kan, worden niet gehoord. Niet iedereen moet het doen zoals wij het gedaan hebben, het was voor ons namelijk ook een proces van vallen en opstaan, maar toch doorzetten.”
- 6 Stoppen met land verhuren (2008)**
“Door de lezing van Jan van de Kroon kwam je er ook achter dat het huidige systeem dat we toen hadden met aardappelen, tulpen en lelies een doodlopende weg was. Door de wisselteelten moest je elke keer weer organische stof opbouwen en het zijn vrij intensieve teelten. We bedachten dat blijvend grasland veel meer waarde heeft dan het land verhuren.”
- 7 Omschakelen naar biologisch (2009)**
“Nadat we gestopt zijn met het verhuren van het land werd alles grasland. Daardoor hoefden we ook geen onkruid meer te bestrijden. Daarnaast waren we al sinds 2001 antibiotica vrij, waardoor we eigenlijk al heel dicht bij biologisch zaten. Tot slot leek het ons een mooie uitdaging.”
- 8 Begonnen met voorjaarsafkalvende veestapel (2009)**
“Een collega-boer, Sierd Deinum, sprak op de VBBM. Zijn verhaal ging met name over weiden. Weiden bete-

kent veel dingen laten, niet veel kuilen en weinig mest uitrijden. Heel natuurlijk werken. Het mooiste van wat we nu zijn vind ik, is dat je veel dingen los kunt laten. Je hebt nu een piekmoment met het kalven, maar dat is alweer bijna voorbij. Daarna focussen we ons op het insemineren, precies in de maanden met de hoogste lichtintensiteit (juni, juli), wat voor vruchtbaarheid optimaal is. Binnen zes weken de hele veestapel kunnen insemineren met een inseminatiegetal van 1,4, dat is toch uniek? In september stop je met insemineren en dan is het heerlijk doormelken tot februari. Dan doe je de melkkraan twee maanden dicht, wat sociaal zo verrijkend is. Het is echt een dynamisch systeem.”

- 9 In gesprek met waterschap (vanaf 2009)**
“Toen we omschakelden naar biologisch kwamen we in een dip omdat de grond nog moest afkicken. In de beginjaren hadden we daardoor ruwvoer te kort. Toen heb ik contact gezocht met de Weerribben die veel hooilanden hebben, dus daar heb ik hooi gekocht. We krijgen nu 500, 600 ton maaisel uit het natuurgebied. Dat ontvangen wij hier op ons erf en gooien we in een buitenpod, waar de pinken het bemesten en er nog wat van vreten. Hierdoor krijg je een prachtige meststof voor je land.”
“In het voorjaar zeggen veel boeren tegen het waterschap: ‘pompen’, omdat ze het land op willen, maar ik wil het waterpeil juist omhoog hebben. Het verhogen van het waterpeil gaat alleen

Genoeg biodiversiteit voor 15 bijenvolken

Kalfjes blijven 3 maanden buiten bij de [zoog]moeder

niet gebeuren omdat de grondprijs te hoog is. Bouwplannen moeten extensiever, ruimer, langer gras en langer saladebuffet ertussen.”

10 Imker op het bedrijf (2012/2013)

“Een imker heeft hier op het moment 15 bijenvolken staan van het begin tot aan het einde van het seizoen. De bijen geven aan dat hier biodiversiteit is, wat mede door de bomen komt.”

11 Singel voerbomen uitgebreid (2013)

“Henk Koopman vertelde dat aspirine ontwikkeld is uit de wilg. Dat triggerde het belang van bomen. Als je je daar dan in verdiept kom je al snel uit bij agroforestry. Daar is nog een prachtige wereld te ontdekken. Het mooiste om daarbij te helpen is ‘herstellende landbouw’ van Mark Shepard. De boer naast het Kuinderbos wil ook op zijn land bomen plaatsen, waardoor je dus een overgang krijgt van veehouderij - naar agroforestry - naar koeien in het Kuinderbos.”

12 Kippen achter de koeien aan weiden

“We hebben 60 graaskippen die achter de koeien aan weiden. Dat is heel kleinschalig, maar je ziet toch het

effect van die dieren en je krijgt de meest natuurlijke vorm van eieren.”

13 Doorschakelen naar biodynamisch (2017)

14 Samenwerking met een biodynamische akkerbouwer van De Zaderij

“We hebben 2,5 ha van ons land ingericht voor de zaadteelt, daar staat nu biodynamische mais. We gaan het saladebuffet introduceren op dat bedrijf, ook om te kijken wat dat gaat doen binnen hun bouwplan voor de bodem, de diversiteit en de insecten. Een saladebuffet kunnen telen is voor de akkerbouwer ontzettend belangrijk door de verschillende beworteling in de bodem. Het zou een hele ontdekking zijn als dat gaat werken.”

Wat heeft het allemaal opgeleverd?

Voor de boer: “Van 75 melkkoeien naar 55, met behoud van het inkomen. Meestal is het meer, meer, meer, maar wij zijn minder koeien gaan melken, met een inkomen en in samenwerking met de natuur. Maar helaas nog geen waardige verwerking van onze melk!”

Voor de biodiversiteit: “Een voorbeeld van hoe biodiversiteit kan zijn. Zolang er

geen paardenbloem in de wei staat is er geen biodiversiteit, omdat negen van de tien boeren die eruit spuiten. Die boeren snappen nog niet hoe belangrijk een paardenbloem is. Vaak wordt gezegd dat een paardenbloem geen voederwaarde heeft, dat zou ik graag eens laten onderzoeken. In het voorjaar heeft dat blad meer dan duizend VEM. Waar die paardenbloem staat, groeit inderdaad geen gras, maar het is juist de combinatie van beide. Biodiversiteit. Boeren snappen er vaak nog niks van, maar het wordt wel weer van bovenhand opgelegd door de marktpartijen. Toch moet de boer het doen, dus zolang die boer nog niet weet hoe het moet, wat wil je dan met een biodiversiteitsplan? We moeten de praktijk laten zien. Boeren kijken veel te weinig bij andere boeren op het bedrijf. Laat de praktijk spreken. Niet omdat het zo moet, maar die praktijk laat zien dat het zo kan.”

Voor de bodem: “Het verhaal van 6 ha gras dat 32 ton grasbrok oplevert. De 15 bijenvolken. Wat heeft het opgeleverd? Lijkt me heel simpel. Dat, met een inkomen van 55 melkkoeien.”

Voor milieu en landschap: “Dat is gewoon geweldig. We hebben een plasdras aangelegd en wat dat aan vogels aantrekt is gewoon een lust.” ■